

OBNOVLJENA INICIJATIVA ZA USPOSTAVU MUZEJA SUVREMENE UMJETNOSTI U ZAGREBU

Jadranka Vinterhalter

Muzejski dokumentacioni centar

Zagreb

Zagreb danas slavi svoju 900. obljetnicu, a da nije uspio dobiti svoj Muzej suvremene umjetnosti, premda se inicijative za uspostavljanje takve institucije periodično obnavljaju već dvadeset godina. U svijetu se takve ustanove drže prestižnim za svaki grad koji pretendira biti kulturnim centrom.

Podimo od činjenice da je Zagreb bio jedino kulturno središte bivše Jugoslavije s dvije institucije posvećene modernoj i suvremenoj umjetnosti: Modernom galerijom, osnovanom 1902., dakle, najstarijom takvom specijaliziranom ustanovom, i Galerijama grada Zagreba (s odjelom Galerijom suvremene umjetnosti) osnovana 1954., a ni jedna nije imala dostatan i adekvatan prostor za stalne postavke i povremene izložbe bez kojih takvi muzeji u svijetu ne mogu prosperirati. Problem muzeja uvijek je u kulturnoj politici Zagreba/Hrvatske bio marginaliziran i gotovo je nepojmljivo da Zagreb od 1888. godine, odnosno od namjenski sagrađenoga muzejskog objekta Muzeja za umjetnost i obrt nije dobio ni jednu novu muzejsku zgradu.

Volje i entuzijazma stručnjaka nije nedostajalo i u više je navrata bilo kampanja i pokušaja da se i strukture vlasti i javnost potaknu na rješavanje tog problema.

Galerije grada Zagreba, kako je istaknuo Marijan Susovski, voditelj Galerije suvremene umjetnosti, došle su u poziciju da je danas i njihov opstanak u pitanju, a situacija s prostorom potpuno blokira njihovu djelatnost: kako čuvanje i pohranjivanje umjetnina tako i izlagačku djelatnost. Fundus Galerija grada Zagreba, koji broji oko 4.000 vrhunskih djela slikarstva, skulpture i grafika suvremenih domaćih i stranih autora, stiješnjen je na prostor površine 400 četvornih metara unutar kojih su i depoi, kancelarije i izložbene dvorane. Iz krila Galerija još se 1991. godine putem lex specialis izdvojio Atelje Meštrović da bi se priključio Fundaciji Ivana Meštrovića. Početkom 1994., opet posebnim zakonom, Sabor Republike Hrvatske odlučio je da se formira zaseban Muzej naivne umjetnosti, čime se još jedna zbirka, bivša Galerija primitivne umjetnosti, izdvaja iz svoje matice. Sve se to događa bez konzultacija s Galerijama grada Zagreba, Muzejskim savjetom odnosno vijećem, mimo Zakona o muzejskoj djelatnosti, bez sudjelovanja struke, zapravo bez ikakve rasprave. Građa Galerije suvremene umjetnosti je u opasnosti od propadanja zbog loših uvjeta čuvanja. Čak 250 djela dano je na posudbu kako bi krasilo urede ministarstava i fondova, a da iste državne institucije nemaju sluha za trajno rješenje njihova čuvanja.

U takvim uvjetima dolazi nova inicijativa koju pokreće stručni tim Galerija grada Zagreba, a sastanak u povodu te inicijative održan 10. veljače 1994. pokazao je da je doista velik broj stručnjaka - muzealaca, zaštitara, arhitekata, suvremenih umjetnika, likovnih kritičara koji zdušno podržavaju ideju o uspostavi "Muzeja i centra za suvremenu umjetnost" (novi naslov lansiran na skupu, kao prigodniji od dosadašnjih varijabilnih imena za istu ustanovu) i žele se izboriti za novi dom takvoj instituciji. Pokazana je i intencija da Muzej suvremene umjetnosti ne bude pitavije samo osoblja Galerija grada Zagreba, već svih kulturnih djelatnika, jedan

zajednički projekt.

Podsjetimo se ranijih inicijativa i prijedloga za zgradu MSU. Jedno se vrijeme stručni tim GGZ zalagao za renovaciju krila zdanja - ranije Gimnazije, a od 1987. Muzeja Mimare na Rooseveltovu trgu. U igri, a na zalaganje arh. Begovića i skulptora Dušana Džamonje, bio je objekt gombaone u dvorištu bivše škole. To je rješenje bilo pod kapom Muzeja Mimare te je prevladalo mišljenje da krila treba obnoviti kako bi se u njima izložile i druge donacije gradu i republici. Vila Zagorje također je bila predmet ozbiljnih promišljanja, i kao objekt suvremene arhitekture i zbog mogućnosti širenja i ekspanzije u prostranom vrtu, ujedno potencijalnom parku skulpture.

Paromlin, zaštićeni objekt industrijske arhitekture, čija je unutrašnja infrastruktura potpuno izgorjela u požaru 1988. godine bio je strasno zagovarani objekt za budući muzej nizom godina, napose od stručnog tima Galerija grada Zagreba. Za taj su projekt rađene i idejne skice i muzeološka osnova, o njemu su se vodile brojne rasprave. I danas ljuštura Paromlina stoji na ekskluzivnom prostoru grada, a javnosti nije poznata buduća namjena niti izgled, samo je znano da je koncepcija Muzeja suvremene umjetnosti pala u vodu.

Najnovija inicijativa predlaže za objekt muzeja bivši RANS "Moša Pijade", danas Otvoreno sveučilište, u Aveniji Vukovar broj 68. Gradili su ga šezdesetih godina arh. Radovan Nikšić i koautor arh. Ninoslav Kučan, koji se rado priključio akciji. Dobiveni su planovi zdanja, a prema riječima arh. Kučana, objekt je izvorno građen kao fleksibilan prostor za kulturne sadržaje s mogućnošću lakog demontiranja pregradnih zidova i prenamjene interijera po potrebi.

Zagovornici te ideje, čiji je inicijator eminentni zagrebački umjetnik Marijan Jevšovar, ističu mnoge prednosti toga također zaštićenog objekta arhitekture moderne. Najprije lokacija u novom kulturnom središtu grada: blizina Dvorane "Lisinski", nove zgrade NSB-a, više fakulteta. Zgrada ima mogućnosti preoblikovanja unutrašnjeg prostora, koji je svijetao zahvaljujući velikim staklenim površinama, i prostran. Teren oko zgrade nudi mogućnost proširenja na anekse i čak na podzemne dvorane, pogodne za mnoge muzejske sadržaje.

Ipak, organizatori sastanka nisu ponudili više od početne prezentacije tehničke dokumentacije zgrade. Pored planova koji su dobiveni i dani skupu na uvid, samo je konstatirano da se mora ustanoviti stvarno stanje u interijerima objekta. Čak se licitiralo o ukupnoj površini zgrade, te su se čule brojke od 15.000 do 20.000 četvornih metara, ali, čini se, realnije vrijednosti od približno 5.000 četvornih metara. Dr. Josip Stošić, profesor na Institutu za povijest umjetnosti, koji jedini od prisutnih poznaje zgradu jer u njoj radi, nazvao je čitavu akciju iluzijom, aludirajući na nemogućnost realizacije projekta. Naveo je i negativne strane arhitekture: puno prostora potrošeno u monumentalna predvorja, hodnike te premalo korisnog prostora, za galeriju preniske stropove, a kao najveću zapreku istaknuo je neriješene vlasničke odnose sadašnjih desetak stanara-korisnika prostora, među kojima su pojedini već u sudskom sporu, a može se pretpostaviti da mnogi neće pristati na iseljenje. Nakon te diskusije očita je nužnost prostorne i vlasničke analize zgrade ako se i dalje bude zagovarao projekt. Inače, dr. Stošić pledirao je za rješavanje problema Muzeja suvremene umjetnosti, ističući da je upravo aktivnost te institucije, napose ona okrenuta svjetskoj umjetničkoj sceni, dio identiteta grada Zagreba i republike kao međunarodnoga i suvremenoga kulturnog središta.

Arhitekta Begović smatra predloženo rješenje pragmatičnim, i kao nedostatke vidi ograničenje arhitekture pod zaštitom i nemogućnost ekspanzije. On drži da je idealno rješenje pro futuro izgradnja novog objekta, te nasuprot većinskim mišljenjima smatra da Republika Hrvatska

može naći sredstava i prepoznati svoj interes za gradnju novog Muzeja suvremene umjetnosti.

Konstruktivan doprinos raspravi dao je i Igor Zidić, ravnatelj Moderne galerije, koji je predložio da se kao početak definira područje djelovanja Moderne galerije i Galerija grada Zagreba, odnosno Muzeja suvremene umjetnosti, te da se razgraniče kompetencije, i da svaka institucija sa čvrstim konceptom djeluje u svojoj domeni i u zajedničkim akcijama. Istaknuo je važnost strategije daljnjeg djelovanja kroz konsenzus kulturnih djelatnika. Uopće, kulturna politika i strategija djelovanja bile su predmet žive rasprave. Raste svijest o važnosti interesnih grupa koje trebaju pokretati i gurati pojedine projekte, te iz marginalnog, gotovo underground problema, učiniti projekt za Muzej suvremene umjetnosti stvar gradskih i republičkih političkih faktora, a sve u cilju promicanja kulturnog imagea Hrvatske. Prvi su se put čule diskusije o mogućnosti uključivanja u kampanju i interesnih grupa korisnika, zatim o financiranju projekta preko sponzora, dioničara, dijaspore.

Ova snažna grupa istomišljenika s pozitivnim vibracijama i konstruktivnim nakanama, zaključila je da akciju treba nastaviti. Osnovan je inicijativni odbor koji će djelovati prema predstavnicima vlasti kako bi se postigao prvi cilj - da preraste u projekt od interesa za državu i grad Zagreb. Nastavlja se razrada ideje o dobivanju i renoviranju objekta u Aveniji Vukovar 68, kao pragmatičkog, kratkoročnog rješenja lakšeg postignuća. Postavlja se i dugoročni projekt izgradnje nove zgrade Muzeja suvremene umjetnosti. Svi prisutni i potpisani djelovat će i pojedinačno i kroz kulturne institucije i udruženja u kojima rade da se podgrijava ideja o Muzeju suvremene umjetnosti jer se shvaća značenje medija i javnosti u takvim projektima.

Hoće li vrijeme koje dolazi biti sklonije ovoj za Zagreb i Hrvatsku prijekoju kulturnoj potrebi, ostaje da se vidi.

Primljeno: 21. 2. 1994.

SUMMARY

The Resumption of the Initiative for the Establishment of the Museum of Contemporary Art

by Jadranka Vinterhalter

The author of this article reminds us of the continual marginalization of museum issues in cultural policy of Zagreb and of Croatia. Museums have been marginalized in such a degree that the construction for museum purposes completely ceased in 1888, after the completion of the building of the Museum of Arts and Crafts. In spite of being the home of two eminent institutions devoted to the modern and contemporary art, i. e. Modern Art Gallery, the oldest of such specialized institutions, and the Galleries of the City of Zagreb, with the department of contemporary art, which was established in 1954, Zagreb does not provide adequate galleries for staging permanent displays and temporary exhibitions, and both these institutions have been compelled to cope with grave problems in the course of their basic activities.

Since many initiatives to establish a gallery of contemporary art failed to bring about the desired result in the course of the last twenty years, the expert team of the Galleries of the City of Zagreb has recently invited all Zagrebian professionals in cultural field to join the renewed project. The meeting of 10 February 1994 discussed various opinions on the strategy to be adopted in order to achieve the realization of this project.